

ІСТОРИЧНІ НАУКИ

Власенко А.А.

аспірант,

*ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»
Національної академії педагогічних наук України*

ПРО ПОРЯДОК ПЕРЕХОДУ ПІДДАНИХ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ З КУПЕЦЬКОГО СТАНУ В СТАН ДВОРЯНСЬКИЙ

Збільшений з кінця вісімдесятих років минулого століття суспільного інтересу до дореволюційного періоду Російської держави акцентує увагу на соціальній структурі суспільства в Російській імперії, важливою складовою функціонування якої були міжстанові взаємовідносини.

У прикладному аспекті дана тематика займає значне місце, наприклад, в генеалогічних дослідженнях. Порядок міжстанового переходу, переходу купецького роду у дворянство, може відігравати важливу, ключову роль у відновленні генеалогічного древа.

З іншого боку, деякі деталі даних міжстанових переходів могли б освітити сучасні історичні концепції соціальних взаємин в Російській імперії з нової, оригінальної точки зору.

Таким чином, дослідження правил переходу підданих Російської імперії з купецького стану в стан дворянський і в своєму прикладному аспекті і з точки зору фундаментальних історичних досліджень є актуальними.

Метою даного дослідження є визначення особливостей переходу підданих Російської імперії з купецького стану в стан дворянський, виявлення важливих, пов'язаних з даними суспільним явищем, соціальних взаємовідносин.

Зрозуміло, що в дореволюційній самодержавній Росії з усіх станів найбільш привілейованим було стан дворянський. Перехід підданого Російської імперії з купецького стану у дворянство був важливою подією в купецьких колах, а сама можливість такого переходу служила серйозним мотивом, що впливав на професійну діяльність купця, його соціальну активність.

Зазвичай практикувалося два способи переходу у дворянство. Перший, траплявшися не часто, полягав у зведенні в *«потомственное Российской Империи дворянское достоинство»* купця (ще рідше – всієї його сім'ї), Іменним Височайшим указом. Цей спосіб вважався найбільш почесним і дворянське співтовариство визнавало і приймало в своє коло таких дворян.

Другий спосіб був більш поширений і менш однозначний в оцінках сучасників – отримання чину.

Відповідно до указу Олександра II від 9 (21) грудня 1856 року (останній редакції відповідного пояснювального пункту до «Табелі о рангах»), право на спадкове дворянство здобувалося в цивільній службі – отриманням 4-го класу

(дійсний статський радник), у військовій – отриманням 6-го класу (полковник) [1, с. 1052-1053].

Що стосується військової служби, то, згідно свідчення П. О. Буришкіна, таких прикладів практично не спостерігалось. Однак щодо «цивільних генералів, дійсних статських радників, то таких останніх було чимало – як говорили « хоч греблю гати» [2, с. 96].

Природний спосіб отримання даного чину, а саме піти служити на державну службу і «дослужитися», не може бути предметом даного дослідження, оскільки очевидно, що чиновник на державній службі фактично втрачав купецьку стану ідентифікацію.

Однак, завдяки акціонерній формі господарювання, відкривався компромісний шлях і до збереження власної справи і до набуття бажаного звання шляхом заняття ряду не обтяжливих посад.

П. О. Буришкін вказує на деяку популярність посад почесних мирових суддів (міністерство юстиції), попечителі або влаштовувачі училищ (міністерство освіти або міністерство торгівлі і промисловості), всілякі міські діячі (міністерство внутрішніх справ). Благодійники проходили по відомству установ Імператриці Марії і ця служба вважалася найлегшою, хоча і не настільки шанованою, як це іноді представляється сьогодні [2].

Також була можливість отримати чин дійсного статського радника Височайшим Наказом за особливі заслуги. Наприклад, пожертвувавши свої колекції Академії Наук. Цей спосіб також мав деяке поширення.

Слід зазначити, що не всі представники купецької середовища прагнули в дворянство подібним чином і не завжди сучасники оцінювали подібний перехід позитивно [2, с. 97].

Таким чином, визначені способи переходу підданих Російської імперії з купецького стану в дворянство: Іменним Височайшим указом і за допомогою отримання чину. Отримання чину, як спосіб отримання дворянства, був більш поширений і мотивуючи купців до соціальної активності, чинив на суспільне життя в державі істотний вплив, як то: участь купців у міському самоврядуванні, благоустрої, благодійності тощо.

Подальше дослідження даного питання дозволить отримати більш детальне уявлення про соціальні взаємини в Російській імперії.

Список використаних джерел:

1. Александр II О приобретении потомственного дворянства... // Полное собрание законов Российской империи, собрание второе. – СПб.: Типография II отделения Собственной Его Императорского Величества канцелярии, 1856. – Т. XXXI, отделение первое, 1857, № 31236. – 1110 с.
2. Бурьшкин П. А. Москва купеческая / П. А. Бурьшкин – Нью-Йорк.: Издательство им. Чехова, 1954. – 350 с.